

Tuần 21 24/1 - 29/1/22

Bài 41. Môi trường và các nhân tố sinh thái

A. MỤC TIÊU

1. Kiến thức

- Học sinh nắm được khái niệm chung về môi trường sống, các loại môi trường sống của sinh vật.
- Phân biệt được các nhân tố sinh thái vô sinh và nhân tố sinh thái hữu sinh.
- Trình bày được khái niệm về giới hạn sinh thái.

2. Kỹ năng.

- Rèn kỹ năng làm chủ bản thân, bảo vệ MT và các NTST để đảm bảo cuộc sống cho chúng ta
- Kỹ năng hợp tác, lắng nghe tích cực
- Kỹ năng tự tin trình bày ý kiến trước tổ, nhóm, lớp.

3. Thái độ:

Thêm yêu thiên nhiên

B.TỔ CHỨC DẠY HỌC

I. Môi trường sống của sinh vật

Những yếu tố nào tác động lên đời sống của cây lúa?

Vậy môi trường là gì ?

QSAT HÌNH HOÀN THÀNH BẢNG SAO

STT	Tên sinh vật	Môi trường sống
1	Giun đất	

2	Cá chép	
3	Chim vẹt	
4	Sán dây	
5	Cây tre	
6	Con ngựa	

HS GHI BÀI

- Môi trường là nơi sống của sinh vật bao gồm tất cả những gì bao quanh sinh vật

Có 4 loại môi trường chủ yếu

+ Môi trường mặt đất – không khí

+ Môi trường nước

+ Môi trường trong đất

+ Môi trường sinh vật

II. Các nhân tố sinh thái của môi trường

Nhân tố sinh thái là gì?

Có thể chia ra thành mấy nhóm nhân tố sinh thái?

Hoàn thành bảng sau

Nhân tố vô sinh	Nhân tố hữu sinh	
	Nhân tố con người	Nhân tố các sinh vật khác

Ánh sáng		
Nhiệt độ		
Nước		
Đất		
gió		
Độ ẩm		

Rác thải sinh hoạt

Chặt, đốt rừng

TRỒNG CÂY GÂY RỪNG

Tham gia quét dọn đường phố

nấm ký sinh trên cà rốt

Một số hình ảnh nhân tố sinh thái ảnh hưởng tới sinh vật

Trong 1 ngày ánh sáng mặt trời chiếu trên mặt đất thay đổi như thế nào?

- Nước ta độ dài ngày vào mùa hè và mùa đông có gì khác nhau?
- Sự thay đổi nhiệt độ trong 1 năm diễn ra như thế nào?

Qua bài tập em có nhận xét gì về sự thay đổi của các nhân tố sinh thái trên?

HS GHI BÀI

- **Nhân tố sinh thái là những yếu tố của môi trường tác động tới sinh vật.**

- **Các nhân tố sinh thái được chia thành 2 nhóm:**

+ **Nhân tố vô sinh:** ánh sáng, nhiệt độ, độ ẩm, gió, đất, nước, địa hình...

+ **Nhân tố hữu sinh:**

***Nhân tố sinh vật:** VSV, nấm, động vật, thực vật,

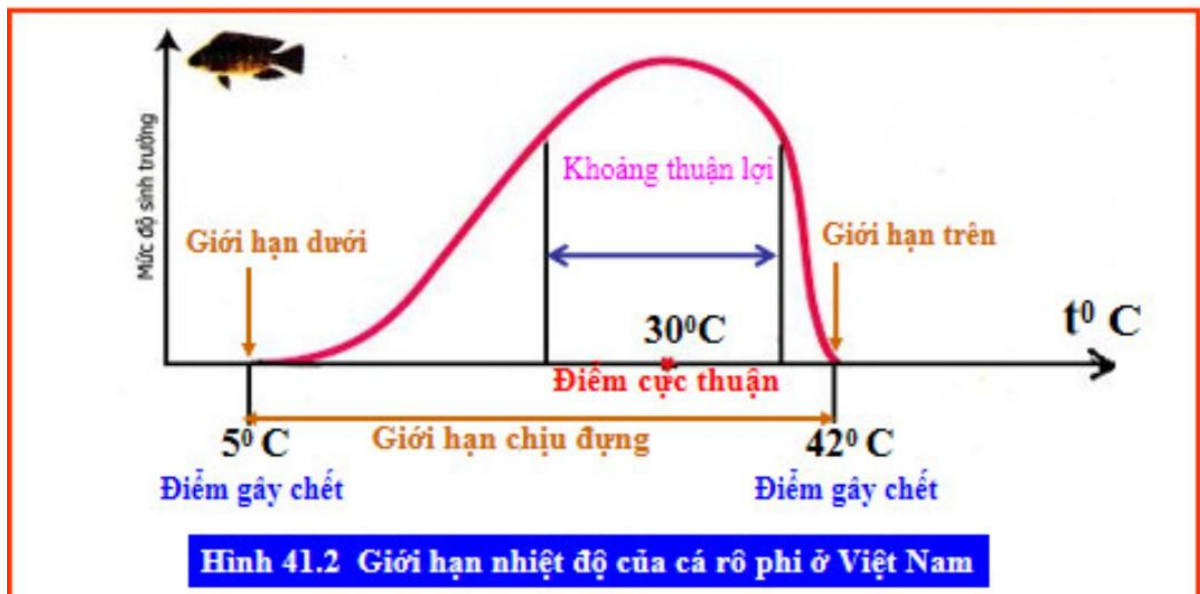
***Nhân tố con người:** tác động tích cực: cải tạo, nuôi dưỡng, lai ghép....

tác động tiêu cực: săn bắn, đốt phá làm cháy rừng...

- **Các nhân tố sinh thái tác động lên sinh vật thay theo từng môi trường và thời gian.**

III. Giới hạn sinh thái

Quan sát hình vẽ và cho biết :

Cá rô phi ở Việt Nam sống và phát triển ở nhiệt độ nào ?
 Nhiệt độ nào cá rô phi sinh trưởng và phát triển thuận lợi nhất ?
 Tại sao dưới 5oC và trên 42oC thì cá rô phi sẽ chết ?
 Giới hạn sinh thái là gì?

HS GHI BÀI

Giới hạn sinh thái là giới hạn chịu đựng của cơ thể sinh vật đối với một nhân tố sinh thái nhất định

Ví dụ : giới hạn nhiệt độ của cá rô phi ở Việt Nam từ 5 – 42 độ C

CÂU HỎI

Giới hạn về nhiệt độ của cá rô phi và cá chép ở Việt Nam:

Cá rô phi: 5,60C _ 420C

Cá chép: 20C _ 440C

Loài nào phân bố rộng hơn?

Hãy chọn câu trả lời đúng nhất trong các câu sau:

Câu 1: Môi trường sống của sinh vật là:

- A. Là nơi sinh sống của sinh vật.
- B. Là tất cả những gì bao quanh sinh vật.
- C. Là nơi sinh sống của sinh vật, bao gồm tất cả những gì bao quanh sinh vật.

Câu 2: Dãy các nhân tố nào sau đây là các nhân tố hữu sinh?

- A. Rắn hổ mang, áp suất không khí, cây gỗ, gỗ mục
- B. Cây cỏ, thảm thực vật, hổ, cây rêu, đất
- C. Cây cỏ, thảm thực vật, hổ, cây rêu, vi rút

Câu 3: Giới hạn sinh thái là:

- A. Là giới hạn chịu đựng của cơ thể sinh vật đối với nhân tố sinh thái nhất định.
- B. Là giới hạn chịu đựng của cơ thể sinh vật đối với 1 nhân tố sinh thái nhất định.
- C. Là giới hạn chịu đựng của cơ thể sinh vật đối với các nhân tố sinh thái nhất định.

Hướng dẫn về nhà :

Học thuộc bài

Đọc trước bài ảnh hưởng của ánh sáng lên đời sống sinh vật.
Làm bài tập : 1, 2 , 3, 4 (Tr 121 – Sgk)

Bài 42 : ẢNH HƯỞNG CỦA ÁNH SÁNG LÊN ĐỜI SỐNG SINH VẬT.

A. MỤC TIÊU :

1/Kiến thức

- Nêu được ảnh hưởng của nhân tố sinh thái ánh sáng đến các đặc điểm hình thái giải phẫu sinh lí và tập tính của sinh vật.
- Giải thích được sự thích nghi của sinh vật với môi trường.

2/ Kỹ năng

- Rèn kỹ năng hoạt động nhóm.
- Kỹ năng khái quát hoá.
- Phát triển kỹ năng tư duy logic , vận dụng vào thực tế.

3/ Thái độ

- Giáo dục ý thức bảo vệ thực vật.

B.TỔ CHỨC DẠY HỌC

I. Ảnh hưởng của ánh sáng lên đời sống thực vật.

Cây trong nhà vươn ra ánh sáng

Em có nhận xét gì về hình thái của cây? Giải thích.

Em hãy nêu sự khác nhau về hình thái giữa 2 cây lá lốt trên?

Hình thái cây thông mọc xen nhau trong rừng (a) và cây thông mọc riêng rẽ nơi quang đãng (b) có gì khác nhau?

Quan sát một số hình ảnh, hoàn thành nội dung bảng 42.1

Những đặc điểm của cây	Khi cây sống nơi quang đãng	Khi cây sống trong bóng râm, dưới tán cây khác, trong nhà...
Đặc điểm hình thái: - Lá - Thân		
Đặc điểm sinh lí: - Quang hợp - Thoát hơi nước		

Ánh sáng ảnh hưởng những đặc điểm nào của cây?

Những đặc điểm của cây	Khi cây sống nơi quang đãng	Khi cây sống trong bóng râm, dưới tán cây khác, trong nhà...
Đặc điểm hình thái: - Lá - Thân -	- Phiến lá <u>nhỏ, hẹp</u> , màu <u>xanh nhạt</u> . - Thân cây thấp số cành nhiều.	- Phiến lá <u>lớn</u> , màu <u>xanh thẫm</u> . - Chiều cao bị hạn chế bởi chiều cao của tán cây phía trên, trần nhà.
Đặc điểm sinh lí: - Quang hợp Thoát hơi nước	- Cường độ quang hợp <u>cao</u> trong điều kiện ánh sáng mạnh. - Cây điều tiết thoát hơi nước <u>linh hoạt</u> .	- Có khả năng quang hợp trong điều kiện ánh sáng yếu, quang hợp <u>yếu</u> trong điều kiện ánh sáng mạnh. - Cây điều tiết thoát hơi nước <u>kém</u> .

HS GHI BÀI

Cây có tính hướng sáng.

- Ánh sáng ảnh hưởng đến hình thái và hoạt động sinh lý của thực vật.

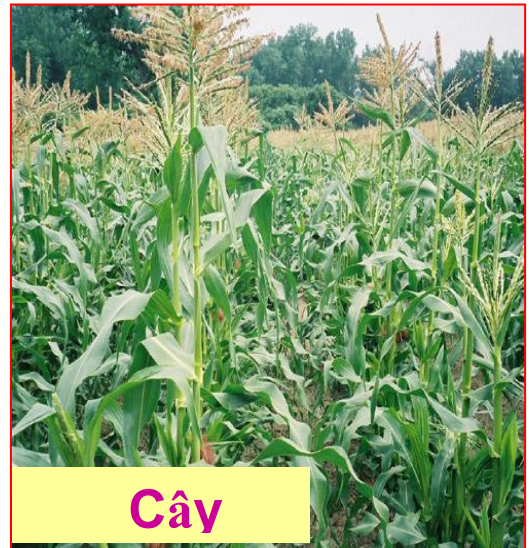
- Thực vật được chia thành 2 nhóm chính:

+ Nhóm cây ưa sáng: gồm những cây sống nơi quang đãng, ánh sáng nhiều

Ví dụ: Cây thanh long, Cây thông

+ Nhóm cây ưa bóng: Gồm những cây sống nơi có ánh sáng yếu, ánh sáng tán xạ như dưới tán cây khác, đặt trong nhà...

Ví dụ: Cây lan Ý, Rau diếp cá

Cây

**Cây đậu
vành**

**Cây rau càng
cua**

Rau diếp

**Cây
v lan Ý**

Cây phong lan

**Cây vạn niên
thanh**

Cây kim tiền

II. Ảnh hưởng của ánh sáng lên đời sống động vật.

Thí nghiệm

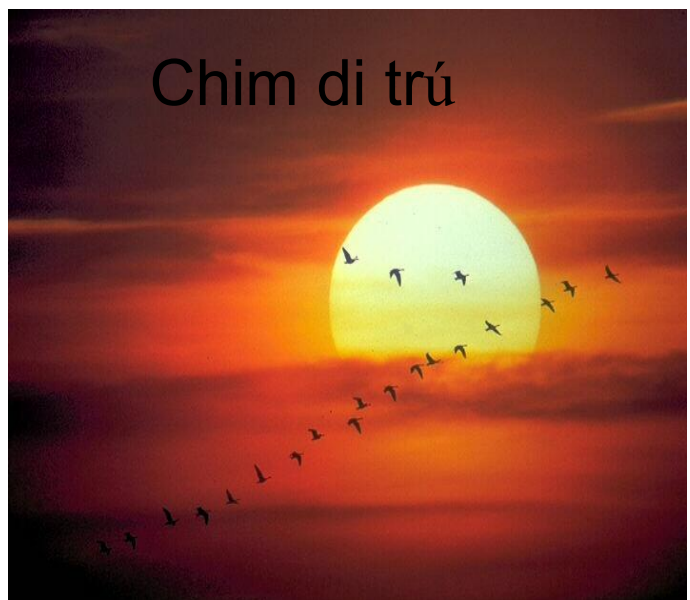
Vào đêm trăng sáng, tìm một tổ kiến và quan sát kiến bò trên đường mòn nhờ ánh sáng mặt trăng. Đặt trên đường đi của kiến một chiếc gương nhỏ để phản chiếu ánh sáng, sau đó theo dõi hướng bò của kiến. Có 3 khả năng có thể xảy ra:

- A. Kiến sẽ tiếp tục bò theo hướng cũ.
- B. Kiến sẽ bò theo nhiều hướng khác nhau.
- C. Kiến sẽ bò theo hướng ánh sáng do gương phản chiếu.

Em chọn khả năng nào trong 3 khả năng trên?

- Qua thí nghiệm trên, hãy cho biết ánh sáng có ảnh hưởng đến hoạt động nào của động vật?

- Ánh sáng ảnh hưởng đến khả năng định hướng di chuyển của động vật ưởng đến động vật như thế nào?

Chim đi ăn trước lúc mặt trời mọc

Bìm bịp

Gà cỏ

Chim đi ăn vào lúc mặt trời mọc

**Chích
chòe**

**Chào
mào**

**Khướu
mun**

Chim kiếm ăn vào ban đêm

**Sếu
đầu đỏ**

**Diệc
3 màu**

Cú mèo

Vạc

H 42.3 – Thằn lằn phơi nắng vào các thời điểm khác nhau trong ngày
Ảnh hưởng đến sinh sản của động vật

Ứng dụng thực tế

HS GHI BÀI

Ánh sáng ảnh hưởng đời sống động vật, tạo điều kiện cho đv nhận biết các vật và định hướng di chuyển trong không gian

Ánh sáng ảnh hưởng đến tập tính hoạt động, khả năng sinh trưởng và sinh sản của động vật

- Động vật được chia thành 2 nhóm:

+ Nhóm động vật ưa sáng: gồm những động vật hoạt động ban ngày.

Ví dụ: Trâu, bò, lợn, cừu.....

+ Nhóm động vật ưa tối: gồm những hoạt động vào ban đêm, sống trong hang, trong đất hay ở vùng nước sâu (đáy biển)

Ví dụ: Chim cú mèo, vạc, diệc, dơi, chồn,..

CÂU HỎI

Chọn đáp án đúng nhất

Câu 1: Khi trồng cây nơi có ánh sáng không đều thì tán lá của cây sẽ:

- Phát triển đều về mọi hướng.
- Phát triển mạnh về nơi có ánh sáng nhiều.
- Phát triển mạnh về nơi có ánh sáng yếu hơn.
- Phát triển theo chiều thẳng đứng.

Câu 2: Động vật thích nghi với điều kiện chiếu sáng khác nhau nên được chia thành hai nhóm:

Động vật chịu hạn và ưa ẩm

Động vật ưa bóng và ưa sáng

Động vật ưa sáng và ưa tối

Động vật ưa ẩm và ưa khô

Hoàn thành bài tập sau bằng cách ghép cột tương ứng, thích hợp

Cột A	Cột B
1. Nhóm động vật ưa sáng.	a. Những động vật hoạt động ban đêm. b. VD: giun đất, ếch, thằn lằn, dơi,....
2. Nhóm động vật ưa tối.	c. Những động vật hoạt động ban ngày. d. Động vật sống trong hang, trong đất. e. VD: chích chòe, trâu, gà, bìm bịp, ... f. Động vật sống ở vùng nước sâu (đáy biển).
Đáp án:	

BÀI TẬP

Bài 3: Tại sao để tăng năng suất của cây thanh long, người thường tắt đèn chiếu sáng cho cây vào ban đêm?

Cây thanh long

DẶN DÒ

- Làm bài tập 1,2 SGK.

Chuẩn bị bài 43: “Ảnh hưởng của nhiệt độ và độ ẩm lên đời sống thực vật.

+ Tìm hiểu xem nhiệt độ và độ ẩm có ảnh hưởng thế nào đến sinh vật?.